

HKZ 412

DENİZ TİCARETİ – SİGORTA HUKUKU

PROF. DR. KEMAL ŞENOCAK

DOÇ. DR. İSMAİL DEMİR

DENİZ TİCARETİ HUKUKU DERSLERİ

5. HAFTA

IX. GEMİ SİCİLİ

Gemi sicili, genel olarak gemilerin kaydedildikleri sicildir. Gemi sicili, belirli bazı niteliklere sahip gemilerin kimliğini belirlemeye imkân veren unsurlarla onlar üzerindeki aynı haklara ilişkin kayıtların (mülkiyet, ipotek ve intifa hakkı gibi), şerhlerin, itirazların veya tasarruf kısıtlamalarının tesciline özgü resmî bir sicildir.

A) MİLLÎ GEMİ SİCİLİ

1- Genel Olarak

Gemi Sicili, TTK m. 954 – 955’de düzenlenmektedir. Bu maddelerde “Millî Gemi Sicili” ifadesi kullanılmamakla beraber TUGSK m. 2(c), diğer sicillerden ayırt edilmesi amacıyla bu sicili Millî Gemi Sicili olarak tanımlamaktadır.

Türk gemileri için Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının uygun göreceği yerlerde gemi sicili tutulur. [TTK m. 954(1)] Türkiye’de Antalya, Bandırma, Çanakkale, İskenderun, İstanbul, İzmir, Mersin, Samsun, Trabzon ve Zonguldak olmak üzere toplam on adet gemi sicili vardır. (GSN m. 1)

Millî Gemi Sicili, alenidir. Sicil, herkese açık olup herkes sicil kayıtlarını inceleyebilir ve giderini ödemek şartıyla onaylı veya onaysız örneklerini alabilir. Ayrıca haklı bir menfaatinin olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyan bir kişi, sicil dosyalarını, bir kaydın tamamlanabilmesi için gemi sicilinde kendilerine gönderme yapılan belgeleri ve henüz sonuçlanmamış tescil istemlerini de incelemeye ve onların örneklerini almaya yetkilidir. (TTK m. 973)

2- Yetkili Sicil Müdürlüğü

Yetkili sicil müdürlüğü, bir geminin bağlama limanına göre belirlenir. Bir gemi, onun bağlama limanının tabi olduğu sicil müdürlüğüne tescil edilir. [TTK m. 955(1)]

3- Millî Gemi Siciline Tescil

a) Tescili Caiz Gemiler

aa) Genel Olarak

TTK m. 956(1), hangi gemilerin tescilinin caiz olduğunu göstermektedir. Bunlar; aşağıda gösterilmiştir:

(a) TTK m. 940'a uygun olarak Türk Bayrağı çekme hakkına sahip olan ticaret gemileri.

(b) TTK m. 935(2)(a)'da gösterilen ticaret gemisi olmayan gemiler. Bu gemiler, yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemilerdir.

(c) TTK m. 935(c)'de gösterilen gemiler, yani yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye'de yapılmakta olan gemiler.

bb) Tescili Zorunlu Gemiler

Tescili caiz olan bu gemilerden 18 gros tonilatoda ve daha büyük bütün ticaret gemilerinin tescili zorunludur. Bu gemilerin maliki, tescil isteminde bulunmak zorundadır. [TTK m. 957(1)] Şüphesiz bu zorunluluk, söz konusu gemilerin ileride görüleceği üzere TUGS'ne kayıtlı olmamaları hâlinde geçerlidir.

cc) Tescili İhtiyari Gemiler

18 gros tonilato ve daha büyük ticaret gemilerinin dışındaki tescili caiz gemilerin tescili, maliklerinin ihtiyarına bağlıdır. Bu gemilerin malikleri, gemilerini sicile tescil ettirebilecekleri gibi tescil ettirmeden de faaliyetlerine devam edebilirler.

b) Tescili Caiz Olmayan Gemiler

TTK m. 958(1)'e göre aşağıdaki gemilerin sicile tescil edilmeleri imkânı bulunmamaktadır:

- (1) Türk gemisi olmayan gemiler,
- (2) Yabancı bir gemi sicilinde kayıtlı bulunan Türk gemileri,
- (3) Donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler,

- (4) Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemiler.

c) Tescil Edilen Hususlardaki Değişiklikler

Gemi siciline tescil edilen hususlarda sonradan bazı değişiklikler meydana gelebilir. Bu durumda söz konusu değişikliklerin sicile geçirilmek üzere bir dilekçeyle sicil müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir. [TTK m. 964(1)] Zira, sicil kayıtlarının daime gerçeğe uygun olması büyük önem taşır.

4- Gemilerin Sicilden Silinmesi

a) İstem Üzerine Silinme

aa) Tescili Zorunlu Gemilerde

- (1) Geminin kurtarılamayacak şekilde batması,
- (2) Tamir kabul etmez hâle gelmesi,
- (3) Herhangi bir şekilde Türk Bayrağını çekme hakkını kaybetmesi

hâllerinden birisinin gerçekleşmesi üzerine, istem üzerine sicilden kaydı silinir. [TTK m. 965(1)]

bb) Tescili İsteğe Bağlı Olan Gemilerde

Tescili isteğe bağlı olan gemilerin kaydı, malik veya maliklerinin isteği üzerine her zaman gemi sicilinden silinir. [TTK m. 965(1)] Ancak, bu gemilerin sadece malik veya maliklerinin isteği üzerine sicilden silinebilmeleri için ipotekli alacaklıların ve gemi sicilinin içeriğine göre ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin buna onay vermeleri gerekir.

b) Resen Silinme

aa) Tescili caiz olmayan bir geminin tescil edilmiş olması

bb) Geminin kurtarılamayacak şekilde batması, tamir kabul etmez hâle gelmesi ve türk bayrağı çekme hakkının kaybedildiğinin bildirilmemesi

(cc) Gemi hakkında yirmi yıldan beri işlem yapılmaması

(dd) TUGS'ne Tescil

5 – Gemi Sicilindeki Kayıtların Hükümleri

a) Gemi Sicilindeki Kayıtların Açıklayıcı ve Yaratıcı Etkisi

aa) Açıklayıcı Kayıtlar

Açıklayıcı kayıtlar, belirli bir hukuki durum veya hakları açıklayan kayıtlardır. Gemi ve bayrak çekme hakkı ile ilgili maddi vakıaların sicile kaydedilmeleri, kural olarak açıklayıcı bir etkiye sahiptir.

bb) Yaratıcı Kayıtlar

Gemiyle ilgili hukuki ilişkilerin sicile kaydı, kural olarak yaratıcı niteliktedir. Gemi ipoteğinin tesisi, muhtevasının değiştirilmesi ve devri, gemi üzerinde intifa hakkı kurulması, devletin sahipsiz bir geminin mülkiyetini kazanması, gemi mülkiyetinin terki vesicile kayıtlı gemi üzerindeki müşterek donatanların iştirak paylarının devrine dair kayıtlar, yaratıcı kayıtlara örnek gösterilebilir.

b) Sicil Karineleri

Gemi sicilindeki kayıtlar, kaydedilen bazı hususların doğru oldukları hususunda karine teşkil ederler. [TTK m. 974(1)]

Sicil karineleri, aşağıda gösterilmiştir:

- (1) Gemi sicilinde malik olarak kayıtlı bulunan kimse, o geminin maliki sayılır. [TTK m.974(1)]
- (2) Gemi sicilinde lehine bir gemi ipoteği veya ipotek üzerinde bir hak yahut bir intifa hakkı tescil edilmiş olan kişi, o hakkın sahibi sayılır. [TTK m. 974(2)]
- (3) Tescil olunmuş bir hak, sicilden silinirse o hakkın artık var olmadığı kabul edilir. [TTK m. 974(3)]

c) Sicile Güven İlkesi

TTK m. 983(1)'e göre hukuki bir işlem ile bir geminin mülkiyetini, intifa hakkını, gemi ipoteğini veya ipotek üzerindeki bir hakkı iktisap eden kişi lehine gemi sicilinin içeriği, bu haklarla ilgili olduğu ölçüde doğru sayılır. Fakat, bunun için iktisap eden kişinin iyi

niyetli olması gerekir. Yani, iktisap eden kişinin sicil kaydının doğru olmadığını bilmesi veya bilmesinin gerekmiş olması lazım gelir.

Gemi sicilinde sicile güven ilkesi, tapu sicilinden farklı olarak ancak aşağıdaki haklar için geçerlidir:

- (1) Gemi mülkiyeti,
- (2) Gemi ipoteği,
- (3) Gemi ipoteği üzerinde bir hak,
- (4) Gemi üzerinde bir intifa hakkı.

B) YAPI HÂLİNDE GEMİLERE ÖZGÜ SİCİL

Yapı hâlindeki gemiler için de özel bir sicil tutulmaktadır. Yapı hâlinde gemilere özgü sicil, gemi inşa ettiren kimseler için ödünç para aldıklarında alacaklıları lehine ipotek, tersane sahibi için kanuni ipotek, ihtiyati ve kesin haciz yoluyla önemli bir güvence sağlamaktadır.

Bu sicilin görevi sınırlıdır. Geminin yapımının tamamlanmasıyla birlikte sicilin de görevi sona erer.

1- Tescil Şartları

Yapı hâlindeki bir gemi;(a) malikin istemi üzerine veya (b) yapı üzerinde bir gemi ipoteğinin kurulması yahut (c) yapının ihtiyati ya da kesin haczi veya (d) tersane sahibinin gemi ipoteğinin kurulmasına yönelik istemi hakkını teminat altına almak amacıyla sicile şerh verilmesi söz konusu olduğu takdirde yapı hâlindeki gemilere özgü sicile kaydolunur. [TTK m. 986(1)]

2- Yetkili Sicil Müdürlüğü

Gemi sicil müdürlükleri, yapı hâlindeki gemilere özgü sicilleri de tutarlar. (GSN m. 76)Yapı, yapım yerinin bağlı bulunduğu sicil müdürlüğüne tescil olunur.